

Pántya Péter

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG FEGYVERES ÉS RENDVÉDELMI SZERVEI

Absztrakt

A fegyveres és rendvédelmi szervek végzik az ország területén az igen speciális feladataikat az állampolgárok életének, testi épségének és vagyonának biztonságáért. Eltérő feladataikat, felépítésüket és létszámaikat ismertetem jelen cikkben. Célom egy általános információ adása ezen szervekről (Rendőrség, Polgári Védelem, Vám és Pénzügyőrség, Honvédség, Büntetés-végrehajtás, Hivatásos Tűzoltóság, Nemzetbiztonsági Hivatal). A szolgálati törvényből (Hszt.) vett idézetekkel „helyzetspecifikusan” teszem érthetőbbé a rendvédelem működését és a jogszabályi kereteket.

A megcélzott olvasói réteg elsősorban a nem kifejezetten ezen területek valamelyikén dolgozók, de remélem, hogy a rendvédelmi szervek állománya is talál valami új információt.

Armed forces and defence authorities deal with safety of the life, soundness, properties of citizens in the country of Hungary. My article talks about their several duties and numbers. My aim is to tell you some general information about these authorities (Police, Citizen Defence, Customs and Excise Guard, National Defence, Penalize Authority, Fire Brigade, National Security Agency). I make understand the work of defence authorities with citing from the duty laws, specified on situations.

Perhaps, people who read this article do not work at these fields of activity, but I hope that others, who work for the defence can also find some new information in this article.

Kulcsszavak: *fegyveres, rendvédelem, szervek, rendőrség, polgári védelem, vám és pénzügyőrség, honvédség, büntetés-végrehajtás, hivatásos tűzoltóság, nemzetbiztonság ~ armed forces, defence, authorities, police, citizen defence, customs and excise guard, national defence, penalize authority, fire brigade, national safety*

Sok témánál megjelennek a címben említett szervezetek, de talán nem mindig kerülnek meghatározásra mibenlétük, feladataik. A fogalmak tisztázása nélkül nehéz lenne érintett

témáról beszélni. Nézzük tehát, hogy melyek is az úgynevezett fegyveres és rendvédelmi szervek a hivatásosok szolgálati törvénye alapján, zárójelben az országos vezetést jelöltem:

- **Rendőrség** (Országos Rendőr-főkapitányság, immár a Határőrséggel integrálódva);
- **Polgári védelem** (Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság);
- **Vám- és pénzügyőrség** (Vám és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága);
- **Büntetés-végrehajtási intézet** (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága);
- **Állami és Hivatásos önkormányzati tűzoltóságok** (Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság);
- **Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok** (vezetője a főigazgató).

A felsorolt szerveknek – meghatározott feladataik ellátása mellett – békében fel kell készülniük a jelenlegi új típusú kockázatok kezelésére, melynek egyik biztosítéka a Hszt. előírásainak szakszerű, következetes betartása.

„Az új típusú kockázatok lehetnek belső és külső típusúak. Belső típusú fenyegetés az országon belül jelentkezhetsz, feszültség, válság, akár polgárháború formájában,”¹

A Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét és biztonságát tehát ezek a szervek biztosítják saját területükön, a számukra meghatározott feladatok ellátásával. E szervek összlétszáma körülbelül ötvenötezer fő.

A fenti felsorolás és a létszámadatok nem tartalmazzák a Magyar Honvédséget. Létszámuk jelenleg körülbelül 25.000, szolgálati viszonyukat egy másik törvény szabályozza eltérően a fent említett szervektől, azonban kevés különbséggel.

A feladatok ellátásának módjáról az 1996. évi XLIII-as törvény világosan fogalmaz:

„A Magyar Köztársaság függetlenségének, alkotmányos rendjének, valamint a lakosság és az ország anyagi javainak védelmét ellátó szervek hivatásos állományától az állam tántoríthatatlan hűségét, bátor helytállást követel.”

1. sz. kép:

Mozaik a fegyveres és rendvédelmi szervek jelképeiből. (Saját összeállítás, 2008.)

¹ Dr. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere egyetemi jegyzet, 13. oldal (Távoktatási tananyag), ZMNE, Budapest, 2005.

Az állomány hivatásos állományú tagját igazolja egyenruhája, némely szerveknél jelvénye valamint akár civil ruházatban is, szolgálati igazolványa.

A fegyveres és rendvédelmi szervek tagjait megkülönböztethetjük az állományra utaló jelzéssel, eltérő rendfokozatokkal és más-más beosztásokkal.

Például.: rendőr orvos alezredes, tűzoltó törzsszázlós (hírközpont-kezelő), pénzügyőr őrmester (kutató), polgári védelmi százados (osztályvezető).

2. sz. kép:

Alezredesi rendfokozati jelzés. (Forrás: www.nemzetorseg.hu, 2007.)

A rendvédelemben részt vevő szervezetek tevékenységét és állományuk létszámát ismertetem röviden a következőkben, valamint kitérek a Magyar Honvédségre is. A szolgálati törvényből vett idézetekkel a szellemiséget próbálom visszaadni.

A RENDŐRSÉG

Nagy változás következett be a Rendőrséget és a Határőrséget érintően, amikor 2008. elején a két rendvédelmi szervezetet összevonták, a Rendőrség állományába szervesen integrálva a határőröket. A többi rendvédelmi szerv is tapasztalhatta a változást, hiszen az a határőr, akinek valamilyen okból nem fogadta el a felkínált új beosztását, az (megfelelő körülmények esetén) vagy nyugállományba került vagy leszerelt, vagy pedig – és ez a gyakoribb – más rendvédelmi szervhez kérte át magát.

A Rendőrség eredeti létszámaéhoz képest jelentősen felduzzadt és megkapta a Határőrség infrastruktúráját és eszközeit is. Sokáig fogunk még látni zöld vállapos rendőrt kiszállni zöld színű gépjárműből, amin már Rendőrség felirat látható.

A szolgálati törvény, azaz a Hszt. rendelkezésének értelmében rendőri szolgálati viszony akkor létesíthető, tartható fenn, ha:

- a jelentkező életvitele kifogástalan és a szolgálat törvényes, befolyástól mentes ellátását veszélyeztető körülmény nem áll fenn, továbbá
- a jelentkező írásban hozzájárul a meghatározott személyes adatai és bűnügyi személyes adatai kezeléséhez, életvitele kifogástalanságának a felvételét megelőzően és a szolgálati viszony tartama alatti ellenőrzéséhez.

A Rendőrség teljes létszáma napjainkban mintegy 50 ezer fő. Ebből körülbelül 40.000 fő hivatásos állományú.

Feladatköre röviden és egyszerűen fogalmazva:

A közbiztonság és a belső rend védelme.

4. sz. kép:

Rendőri váll-lapok a rendszerváltás előtti rendfokozati jelzésekkel.
(még ötágú csillagok, tisztesi jelzések) (Forrás: www.karjelveny.hu, 2007.)

A Rendőrség létszáma a legmagasabb volt mostanság a hivatásos állománnyal bíró szervezetek között ideértve a Magyar Honvédséget! A Határőrség integrációjával egy még nagyobb állományú és szélesebb feladatkörű szerv jött létre. A 2006-os esztendőre vonatkozóan az egy napra jutó ismertté vált bűncselekmények száma több mint 1100.² A bűncselekmények közel egyharmada közterületen kerül elkövetésre, így nagy teher van az itt szolgálatot teljesítő rendőrökön.

5. sz. kép:

Tiszthelyettesi rendőr tányérsapka.
Viselete az új típusú (baseball) sapka mellett még megengedett.

A rendőr esküje:

„Én a Magyar Köztársaság tagja esküszöm, hogy a Magyar Köztársaság alkotmányához, törvényeihez és más jogszabályaihoz híven, becsületesen teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem.

Esküszöm, hogy hazám alkotmányos és törvényes rendjét, nemzetünk biztonságát, ha kell, életem kockáztatásával is hűségesen megvédem. Mindenkor az állampolgári jogok érvényesítését tartom szem előtt, és a nép érdekeinek megfelelően járok el.

Esküszöm, hogy elöljáróimat, munkatársaimat megvédem, fegyveremet, felszerelésemet megóvom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. A rendet és fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről a legjobb tudásom szerint gondoskodom,

² Forrás: www.orfk.hu, az Országos Rendőr-főkapitányság honlapja

őket öntudatos hazafiakká, a népek kölcsönös tiszteletére nevelem. Minden erőmmel, törekvésemmel, tudásommal a Magyar Köztársaság fejlődését szolgálom.

Az állam- és szolgálati titkot híven megtartom. Szolgálatban és szolgálaton kívül példamutatóan viselkedem.”³

A POLGÁRI VÉDELEM

A létszámában a legkisebb rendvédelmi, hivatásos szervezet. Körülbelül 800-1000 fős állományú. Az 1935-ben létrejött szervezet akkor még a lakosság légitámadások elleni védelmét hivatott biztosítani. Feladatköre napjainkra teljesen átalakult és komplex lett, a fő cél azonban – a lakosság védelme – mindvégig megmaradt. A Honvédség szervezetéből kikerülve jelenleg az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság alá tartozik. A légoltalom helyett a katasztrófavédelmi tevékenységek és előkészületeik alkotják az elsőrendű célokat.

6. sz. kép:

Védekezési munkálatok. (Forrás: www.zalamedia.hu)

„A hivatásos állomány tagjának munkateljesítményét az adott fegyveres szerv kiemelt céljának és az érintett munkakörének figyelembevételével meghatározott teljesítménykövetelmények alapján az állományilletékes parancsnok mérlegelési jogkörében eljárva, évente írásban értékeli.”⁴

A VÁM ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG

A mintegy 6.000 fős vám és pénzügyőr állomány végzi a Magyar Köztársaság által és annak érdekében meghatározott tevékenységeket. A feladatok meghatározása – amely meglehetősen szerteágazó - a Vám és Pénzügyőrség Alapító Okiratában is megtalálható:

„- az államhatáron át lebonyolódó áru- és utasforgalom vámellenőrzése, a vámterhek és egyéb közterhek kiszabása és beszedése,

- külön törvényben meghatározott idegenrendészeti feladatok ellátása,

- közvetlenül vagy közvetve meghatározott körben termékek, termények, áruk azonosságának... ..a vizsgálata, illetve a vizsgálat megtörténtének ellenőrzése,

- a vámokmányok adatainak vám- és statisztikai célú ellenőrzése, javíttatása, nyilvántartása,

³ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

⁴ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

összesítése, feldolgozása és átadása,

- külön jogszabályban szabályozott, nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák forgalmának ellenőrzése,

- ...meghatározott ellenőrzési és utólagos ellenőrzési feladatok, valamint a különböző, feltételtől függő vámkedvezmények elbírálásához szükséges ellenőrzési feladatok ellátása,

- a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvényben és a végrehajtására kiadott jogszabályokban meghatározott ellenőrzési, adóztatási-, hatósági feladatok ellátása,

- a büntetőeljárásról szóló törvény által hatáskörébe utalt pénzügyi bűncselekmények megelőzése, felderítése, valamint nyomozás a az erre vonatkozó külön jogszabályok rendelkezései szerint, valamint a törvényben meghatározott és nemzetközi együttműködési kötelezettségből adódó felderítési feladatai végzése során észlelt egyéb bűncselekmények esetében a halaszthatatlan nyomozati cselekmény végzése, a helyszín és a bizonyítékok biztosításával, valamint a hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóság értesítésével,

- a külön jogszabályban meghatározott pénzügyi (vám-, deviza és adó) szabálysértések megelőzése, felderítése és elbírálása,

- a testület kezelésében lévő anyagi javak, értékek őrzése, kísérése,

- a nemesfémforgalommal és fémjelzéssel kapcsolatos ellenőrzési feladatok ellátása,

- a közúti határátkelőhelyek üzemeltetése, fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtása,

- a nemzetközi egyezményekben vagy a pénzügyminisztertől kapott felhatalmazás alapján külföldi vámigazgatásokkal és nemzetközi vámszervekkel a munkakapcsolat alapján felmerülő vám szakmai feladatok ellátása,

- továbbá az alaptevékenységgel összefüggő, azzal kapcsolatos kiegészítő tevékenység végzése a mindenkor hatályos jogszabályok figyelembevételével.”⁵

7. sz. kép:

Ellenőríz a vám és pénzügyőr. (Forrás: www.bp18.hu A XVIII. Kerület honlapja)

„A vám- és pénzügyőrség hivatásos állományú tagja nem végezhet olyan gazdasági tevékenységet, amely a vám- és pénzügyőrség alaptevékenységéhez kapcsolódik.”⁶

⁵ A Vám- és Pénzügyőrség egységes szerkezetbe foglalt alapító okirata (száma: 14303/21/2003)

⁶ 1996. évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

A BÜNTETÉS VÉGREHAJTÁS

8-9. sz. kép:

A budapesti Kozma utcai börtön. (Forrás: Kis Guzzi Péter 2001.)

Magyarországon napjainkban körülbelül 17-18.000 fő fogvatartott van. Az őrzésükkel, szállításukkal és az egyéb járulékos feladatokkal a mintegy 4.000 fős büntetés-végrehajtási állomány foglalkozik. Az igen nagy zsúfoltság miatt Tiszalökön és Szombathelyen is új börtönt alakítottak ki.

„A büntetés-végrehajtási szervezetnél a hivatásos szolgálati viszony létesítésének feltétele, hogy az érintett hozzájárul a személyes adatai kezeléséhez, illetve beszerzi közeli hozzátartozói és a vele közös háztartásban élő nagykorú személyek írásos hozzájárulását személyes adataik kezeléséhez.

A büntetlen előélet ellenőrzéséhez a (3) bekezdésben felsoroltak írásbeli hozzájárulását csatolni kell. A büntetlen előéletnek való megfelelést a büntetés-végrehajtási szerv a szolgálati viszony létesítésekor ellenőrzi, annak fennállása alatt pedig ellenőrizheti.”⁷

A TŰZOLTÓSÁG

11 - 12. sz. képek

(Forrás: Kis Guzzi Péter, 2000., valamint Komáromi Tűzoltóság, 2007.)

A Magyar Köztársaság területén a tűzoltás, műszaki mentés és katasztrófák esetén az elsődleges beavatkozás megtétele elsősorban a Hivatásos Önkormányzati Tűzoltó-

⁷ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

parancsnokságok feladata. Tevékenységüket kiegészítik a működési területtel rendelkező Önkéntes Tűzoltóságok (köztestületi). Jogállás szempontjából kissé eltérnek a többi rendvédelmi szervtől, mivel fenntartásukban önkormányzati hatáskörbe kerültek és központi költségvetési forrásból kerülnek finanszírozásra.

A Hivatásos szolgálati törvény hatálya alá csak a hivatásos tűzoltók tartoznak. Létszámuk napjainkban több mint 8000 fő a vonulós egységgel rendelkező Tűzoltóságokon. Ebből 7000 fő feletti a készenléti, vonulós, tehát a konkrét beavatkozó állomány. Az Európai Unió jogharmonizációs munkaidő-csökkentési folyamatnak köszönhetően már idén is a tavalyihoz hasonlóan, újabb 500 fővel nőhet a létszámuk.

„A szolgálati viszony az állam és a hivatásos állomány tagja között létrejött különleges közszolgálati jogviszony, amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, e törvényben és más jogszabályokban meghatározott kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg.

A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból fakadó kötelmeit - a fegyveres szerv rendeltetés szerinti feladatainak megvalósítása érdekében - önkéntes vállalat alapján, élethivatásként, szigorú függelmi rendben, életének és testi épségének kockáztatásával, egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti.”⁸

A hivatásos Tűzoltóságok elsődleges és segítségnyújtási működési körzetükben végzik tűzoltási és műszaki mentési tevékenységüket, valamint a Riasztási és Segítségnyújtási Terveknek megfelelően meghatározott rendben segítséget nyújtanak más Tűzoltóságoknak. Az illetékességi területükön végzik a tűzvizsgálati és szakhatósági tevékenységüket.

„A műszaki mentés természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről – a rendelkezésre álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel – végzett elsődleges beavatkozási tevékenység.”⁹

A műszaki mentési beavatkozások elő vannak írva különösen:

- az épületkároknál, építménybaleseteknél,
- a közlekedési baleseteknél,
- a természetes vizekben (folyó és álló vizekben) bekövetkezett baleseteknél,
- a csatornáknál, kutakban és egyéb víztározókban bekövetkezett baleseteknél,
- a közüzemi berendezések, közművek meghibásodásával összefüggő veszélyhelyzeteknél, baleseteknél (gépi és villamosbaleseteknél),
- a magasban, mélyben, föld alatti üregekben (barlangokban, szakadékokban) bekövetkezett baleseteknél,
- a veszélyes anyagok szabadba jutásánál, nukleáris baleset során,
- a természeti csapásoknál, valamint minden hasonló esetben az élet- és a vagyonmentés, valamint az alapvető élet- és vagyonbiztonság érdekében.

⁸ 1996. évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

⁹ 1/2003 BM rendelet, a Tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési szabályairól

13. sz. kép:
Műszaki mentés balesetnél
(Forrás: www.langlovagok.hu A tűzoltóportál, 2007)

Amint látható a hivatásos és az önkéntes (köztestületi) Tűzoltóságok tevékenysége talán a legszerteágazóbb a rendvédelmi szervezetek között.

A NEMZETBIZTONSÁGI HIVATAL

14. sz. kép:
Az NBH előtere. (Forrás: www.nbh.hu A Hivatal honlapja)

„A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja fontos és bizalmas munkakört betöltő személynek minősül.....A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja külföldre utazásának tervezett napját, útvonalát, célját, hazatérésének várható időpontját az állományilletékes parancsnoknak köteles bejelenteni. Az állományilletékes parancsnok a külföldre utazást szolgálati és biztonsági érdekből megtilthatja, illetőleg korlátozhatja.”¹⁰

Feladatköréből adódóan a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok működésével kapcsolatosan nem sok információ lehet fel és ez így szolgálja országunk érdekeit.

¹⁰ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

Több szakszolgálat működtetésével látja el feladatát, létszáma szintén titkos, körülbelül 1.500 – 3.000 fős állománya van. Közvetlen országgyűlési felügyelete biztosítja törvényes működését a Nemzetbiztonsági Bizottságon keresztül. Irányítását a szakminiszter látja el, ellenőrzését az Állami Számvevőszék végzi.

Tevékenységét alapvetően az 1995. évi CXXV. Törvény (a nemzetbiztonsági szolgálatokról) alapján végzi.

A MAGYAR HONVÉDSÉG

Magyarországot mintegy 80.000 fős hivatásos állomány szolgálja. Ebből a létszámból körülbelül 25.000 fős a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állománya. Tagjainak szolgálati viszonyát 1996-tól a Hszt. szabályozta, azonban a 2001. évi XCV törvény (a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, [Hjt.]) új kereteket teremtett számukra.

15. sz. kép:
A Magyar Honvédség címere

Fő feladata a Magyar Köztársaság területének és függetlenségének védelme. A NATO csatlakozás hazánk számára is meghatároz feladatokat és kötelességeket. Ennek teljesítése elsősorban a Magyar Honvédség feladata.

További feladatai: hozzájárul más, közösen vállalt szövetséges küldetésekhez, részt vesz a nemzetközi szervezetek által zajló béketámogató és humanitárius akciókban, segítséget nyújt a súlyos ipari és természeti katasztrófák elhárításánál.

16. sz. kép: Szolgálatban a honvédek,
(Forrás: www.honvedelem.hu, a Honvédelmi Minisztérium honlapja)

ÖSSZEGZÉS

A hivatásos állományúak szolgálati törvénye a jogalkotó szándéka szerint részletesen szabályozza a hatálya alá tartozók jogviszonyát, munkakörülményeit, a különös részekkel az eltérő feladatú rendvédelmi szervezetek közötti különbségek szabályzását teszi lehetővé.

Tartalmában megjelenik a szabadságszámítás, az érdekképviselői szerv jogai és a rendfokozatok várakozási idejének meghatározása mellett a fegyelmi szabályok valamint a nyugdíjjal kapcsolatos előírások is.

A körülbelül 55.000 fős rendvédelmi szervezet és tagjainak helyzete nem elhanyagolható az ország érdekében sem bár a közszolgálatban dolgozóknak csak egy kis részét alkotják. Gyakorlatilag a veszélyes feladatvégzéssel járó végrehajtói területen való feladatokra jöttek létre a fent felsorolt fegyveres és rendvédelmi szervek.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- A Civilisztikai és Igazságügyi Szakállamtitkár előterjesztése a foglalkoztatási jogviszonyok felülvizsgálatának Hszt-re vonatkozó irányairól, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2006.
- Dr. habil. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere egyetemi jegyzet (Távoktatási tananyag), ZMNE, Budapest, 2005.
- - Koltay Jenő és Neumann László szerkesztésében: Közelkép, Munkaügyi kapcsolatok Magyarországon. 2005.
- Dr. Szakács Gábor: Előtanulmány a hivatásos állomány rendfokozati, illetve bér és besorolási rendszere között meghúzódó ellentmondás feloldására, egy új differenciált bér és besorolási rendszer kialakítására, BM Oktatási Főigazgatóság, 2005.

Törvények:

- 1949. évi XX. törvény, A Magyar Köztársaság Alkotmánya.
- 1996. évi XLIII. törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.
- 2001. évi XCV törvény, a Magyar Honvédelem hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról.
- Dr. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere egyetemi jegyzet (Távoktatási tananyag), ZMNE, Budapest, 2005.